

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

כך

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה כא

כא (א) משא מדבריים כסופות בנגב לחלוף ממדבר בא מארץ
 נוראה: (ב) חזות קשה הגדלי הבוגד בוגד והשורד שורד
 עלי עילם צורי מדי כל אנחתה ה"ה רפה השבתי פתח בס"פ: (ג) על-
 כן מלאו מתני חלחלה צירים אחוזני בצירי וילדה געויתי משמע
 גבהלתי מראות: (ד) העה לבבי פלצות בעתחני את נשף חשקי
 שם לי לחרדה: (ה) ערך השלחן צפה הצפית אכול שזה קומו
 השרים

ר ש י

כא (א) משא מדבריים • הכנזאה הזאת על צל כמו שפורש בה ואם
 תאמר הרי כבר ניבא עליה (לעיל י"ג) על הר נשפה שאו נס וכל הפרשה
 כול' פעמים שהכנזאה באה בפיו היום בסיגנון אחר ולאחר זמן בסיגנון אחר •
 משא מדבריים • תירגס יונתן מטול משריין דתתיין ממדברא במי ימא: כסופות
 צנגצ לחלוק • כרוח סופה המתהפך בארץ יבשה שהיא מעלה חזק רב: לחלוק •
 כך יחליפו לבא מקנות רבות על צל: ממדבר יבואו לה • מארץ נוראה • תירגס
 יונתן מארעה דחיתעצירא בה חסינין ויש לפרש שהוא מקום נחש ועקרצ כמו
 שנא' (דברים ח') המדבר הגדול והנורא: (ב) חזות קשה • הנביא אומר
 כנזאה זו קשה על צל הוגד לי: הבוגד בוגד • ת"י חניסיה מתחנסין וצוזזית
 מתצוזין ולשון העברי' לפי התרגס כך פירשו אזה הבוגד בא אחר וצוגד אותך ואתה
 השודד בא אחר ושודד אותך אלו פרס ומדי שבוזין ושודדין את צל ששדדה ובוזה
 עד עתה את כל המדינות: עלי עילם • וצואי עליה: צורי מדי • על צל
 צמור • אלהי צורי (שמואל ח') הטעם למטה צרי"ש וזה טעמו למעלה צדי'
 כמו שובי: כל הנחתה השבתי • לא מפיק ה"א לפי שהוא כמו כל הנחות
 שבעולם והוא לשון הנחה מרובה של אנשים רבים: כל הנחתה, שיפיר"ש צלע"ז
 (צל"א זיפציר עיין איכה א' ח') השבתי שהיה העולם נאנח מפני עולה של
 מלכות צל עתה השבתי אות': (ג) מלאו מתני חלחלה • הנביא היה רחמני
 ומתאנח על פורענות החומות זו מדרש אגדה ולפי פשוטו הנביא אומר הקינה
 והאנינות כאילו צל מתאוננת: צירים • לשון חיל וחבלים ורבותינו אמרו יש
 דלתות וצירים לאשה כמו שיש צירים לדלתות הבית: געויתי • חולי הוא הקרוי
 עוות בלשון חכמים: (ד) פלצות • בהלה • את נשף חשקי • לילה שהייתי
 חושק בה לשמחה ולמשתה בספר יוסיפון מנינו שהיה שמת על שננחו גדודיו את
 חיל פרס אותו ליל' שם לי לחרדה שנאמר (דניאל ה') בלשאר מלכא עבד לחס
 רב וגומר אישתיו חמרא וגומר ביה בלילה קטיל וגומר ודריש מדאם קביל מלכותא
 (שם ו'): (ה) נפה הצפית זקוף המורה בצראשית רבה צוות למנרתא
 צפיתא: אכול שתה • נמתוך החכילה והשתיה לעקו קומו השרים: משתו

נגן

כא (א) פֿראַפֿעצייִהונג איבער דיא וויסטע אין וועסטען : וויא אונגעוויסטער פֿאָס מיטטאָגע שטירמט , זאָ קעממט'ס אויס דער וויסטע , אויס פֿורכט'ט פֿאַרעם ר'אַנדע ! — (ג) מיר איזט אַיין דאַרטעס געזיכט פֿערקינדעט : טרייאַלאַזע ווידער טרייאַלאַזע ! רייבער ווידער רייבער ! ציה' הערוף , עילם ! בעלאַנדע , מדי ! אַללעס וויפֿצענס מאַכ' אויך איין ענדע ! — (ג) דרום זינד מייע לענדען דעס שמערצעס פֿאַלל , וועהען ערגרייפֿען מיך , וויא איינער געבעה' רערין וועהען ; איך קריממע מיך , וואָן איכ'ס הערע , ערבֿעבע , וואָן איכ'ס זעהע . (ד) פֿעראיררעט אויט מיין הערץ , שויער ערשיטטערט מיך ; דען אַבענד מייער לוסט מאַכט ער צום שדעקקען מיר ! (ה) ריכטעט דיא טאַפֿעל צו — וואַכעט אויף דער וואַרטע ! עססעט ! טרינקעט ! — אויף , פֿירשטען , שמידעט דיא שילדע ! (ו) פֿירוואַהר

ב א ו ר

כא (א) משא מדבר ים , כנול' זוכאמר' על כנל , וקרא כנל מדב' ים , לפי שמדי ופרס היו במרחק' נפוכי' של כנל , כמו שאמ' (להלן מ"א כ"ה) העירותי מנפון ויאות ממורח שמש , והנה כנל למערב מדי ופרס , והמערב יקרא ים , ואמ' מדבר , כי מדבר ים בין כנל למדי ופרס' (מדברי רד"ק) . וכן תרגומי . כסופות כנגב לחלוף . כסער הסולף ועובר מצד דרו' , כי הוא סס , ושם יתקנו אדי הרעס' . במדבר ונו' . כן יבואו האויבים ברעש ורגו' מן המדבר הטרד , להלחם על כנל . (ב) חוות קשה וכו' . אמר הכניא , כנולא קשה לכנל כאמר לי מאת הרס , ומה היא הכנולא ? הכנול כוגד , מי שהיה כוגד , יבא כוגד שיכנוד צו , ומי שהיה שודד , יבא שודד שיסודדו , ומי הוא הכנול והשודד ? זה מלך כנל , שהיה כוגד באומות , שהיו בשלום עמו , ושודדן , כי היא הכנידה , שהיה שודד אותם , ולא היה שומר להם בלית , כן יבא לו כוגד , שיכנוד צו , ושודד , שיסודדו , והוא כורס' (רד"ק) . הבוגד ונו' . כל המאמר הזה עד סוף המקרא , הוא דברי האלהים אל הכניא . עליו וכו' . אמר כוגד עולם ומדי , שיעלו לכנל , ויכורו עליה . (רד"ק) . כל אנחה השבתי . לא מפיק ה"א , לפי שהוא כמו כל אנחות שבולס , והוא לשון אכזה מרובה של אנשים רבים , שטפירס (סופירם) בלע"ז , (זייפֿצער) , בל"א , כל אנחות השנתי , שהיה העולם כאכז מפני עולה של מלכות כנל , עתה השבתי אותה . (רש"י) . ועל פי הרב ז"ל תרגומי אשכנזי . (ג) על כן וכו' . הכניא מדבר בלשון כל אחד מצני כנל , או בלשון בלשון המלך . (רד"ק) . הלחלה' מבאוב , כמו (תהלות מ"ח) חיל כיולדה . געויותי' שרש עוב , וכן עות הדומה לו , מורים בכל מקום על העיקום והעיקים , בין שנעי בין מוסרי , ופה הוא ענין התעקמות תניעות איברי האדם , (קאנפֿולזיפֿישע בעוועגונגען) , מרוב חרדה על שמועה רעה . ומה תבין טעם תרגום האשכנזי . (ד) העזה רבבי . מחשבות לבני נתעו על ידי מראות מנהילות מפורענות העתידה לבוא . פלצות' ענין רעה , כמו (איוב כ"א) ואזו צארי פלצית . זאת וגומר' הכניא מדבר בלשון בלשון , שעה משתה רב בלילה , והיה אותו הלילה נשף מפני , ומשקו ותאותו , שהוקס מלך , והיה שמח עם עבדיו , ושם לו הקדיש , ברוך הוא , אותו הנשף לחרדה , בכתב שכתב המלאך בכותל ההיכל , חרד מאד על הכתב ההוא , כמו שכתוב (דניאל ה' ו') אדון מלכא זיחי שטיחי ורטיטחי יבהלטיה וקטרי חרטיה משתדן וארכובתיה דא לדא נקסן . (רד"ק) . (ה) ערך השלחן ונו' . בעת שהיו עורכים השלחות , היו חומרים , שינפה הכופה , כי היו מפחדים מעם מדי ופרס , ובעת שהיו אוכלים ושותים , היו חומרים , קומוהשרים , משחו מנן , כלומר כתחו המגינים למלחמה . (רד"ק) . וכן תרגם הכשדי : סדרו פתורין , אקיוו כביאין ! אכילו , שנו ! קיוו , רבציוא , מריקו ונתקסו זיכא ! משחו מנן . עיין בדברי רש"י ז"ל בזה , ובדברי רלב"ג בספר שו"ת ז' (א)

הרגום אשכנזי

(ו) פירוואהר ! זא שפריכט דער עוינגע צו מיר : געה' , כעשטעללע דען וועלטער !
 ער זעהע , אונד פערקינדע . (ז) ער זיהט נון איינען וואגען מיט איינעם פאָאָר
 רייטערן , רייטער אויף עועל , רייטער אויף קאמעעל — אונד האַרעט אויף מיט
 גראַסער אויפמערקזאמקייט . (ח) נון רופט דער לעווע : אויף דער וואַרטע ,
 הערר ! שמעהע איך דעם טאַגעס איממערדאָר , אויף מיינער הוט אַללע געכטפ
 הינדורד ! — (ט) אונד זיה ! דאָ קעמט ער — איין מאַן אים וואַגען , מיט
 צווייא רייטערן — אַנטוואַרטעט אונד שפריכט : זיא איוט געשטירצט , כבל
 איוט געשטירצט ! צו באַדען געשמעטערט איהרער געצען בילדער אַללע ! —
 (י) איך דרעשע מיינער שיינע פֿאַרראַטה ! — (* וואס איך פֿאַם עווינגען צכאות ,
 ישראל'ס גאַטט , געהערט , פֿערקינד' איך אייך . (יא) ווייזאָגונג איבער
 דומה

ב א ו ר

(א' כ"א) . (ז) וראה וגו' . ויחזי רתך אשכנזי , ועמיה זוג פרחים , רכיב על סמך , רכיב
 על גמלא . (הכשדי) . והקשיב וכו' , יקשיב , אשכנזי קרובים , אשכנזי קרובים , אשכנזי קרובים .
 (ד"ק) . (ח) אריה . לדעתיה הוא תואר לנפשה , כיתמיד מצמידים על המשער בן סיל ,
 אשר לא יירא ולא יחת . ועיין למעלה מזה (ע"ו ט') . על מצפה וגו' . הנזפה קרא : יוס
 וליה אכי עומד על המגדל , לראות אשכנזי וכו' , ולא ידעתי , מה יהיה סוף הדבר .
 (ט) והנה וכו' . בעוד שהיה המצפה מקשיב , הנה בא הסיל , כמו שהיה רואה קרבו אל
 העיר . (ד"ק) . נפלה נפלה . הכפל לסוף . (הכ"ל) . והוא מה שקוראים בלה"ע
 (עמפֿאָזיס , נאָכדרוק) . (י) מרושתי וגו' . אמר הכניא , שהוא דש תמיד את התבואה
 המונחת בנרנו , והוא דרך משל (אַללעגאָריש) , שהוא ממלא קובתו המוטלת עליו , להניד
 לבית ישראל את דברה , וכאשר באר הוא בעצמו , ופירש את דבריו , ואמר : אשר שמעתו
 מאח ה' וכו' . ובן גרני . הנר והתקן יקרא בן גורן , לפי שידש בגורן . (ד"ק) . וכן
 נקראים החזנים בני אשפה (איכה ג' י"ג) , לפי שהם מונחים באשפה , והוא דרך משל
 (מעטאָפֿאָריש) , ובלשון אשכנזי תרגמתי כפי הענין וכפי הכחות בלשון הכהן . (יא) משא
 דומה

מכלל יופי

כא (א) כסופות , ענין כליה והם הרחות והזעות שהם מוכיעים הדברים קל מהרה
 ומכלים אותם : בנגב , פירוש ארץ חרבה וחררה , תרגום חרבו פני האדמה כניבוי אפי
 ארעא , ויוונקן תרגם בנגב דרום (וכן רגילים לתרגם בכ"מ העולם והרי לך כמה מקראות
 מפירשים בנגב תימנה , המעתיק ומני' השני) לפי שארץ מדי ופרס מזרחית צפונית לבבל
 אשכנזי לבבל מערבית דרומית ולכן קראה ים ונגב : גוראה , פירשו רבי יונה רחוקה
 ואין להוציאה מענין יראה ואף על פי שמשמעות הכתוב מדבר על ארץ רחוקה כי לעולם יירא
 אדם מהרחוקים ממנו שלא ידע מנהגם וגבורתם , יותר מהקרובים שידע מנהגם וגבורתם
 וידמה בעיניו על הרחוקים שהם גבורים ומזקים יותר : (ד) צורי , טעמו מלרע : כל
 אנחתה , ה"א הכנוי נחה , והיתה ראויה להיות במפיק . וכמוהו רבים כמו ושערה לא אפך
 לכן , ורחמה הרת עולם , כאמה בתה , עונה בה , ויאמר לה בעוהדומים להם ופירוש
 אנחתה אכנת בבל . רוצה לומר מה שהיו נאחזים מפחדה , כי הכנויים בשמות יפלו על הטועל
 ועל הפועל כמו מוכנר ננעי יעמידו , הכר מעלי ננעך , בבית תפלתו שמעתי את תפלתך ,
 נכסתי מלבי , ואלהים מלכי מקדם : (ה) צפה הנפית , ענין הנטה , ויהי' הנפית
 תאר

(* איינע אַללעגאָרישע רעדענסאָרט , אונד הייסט זא פֿיל , אַלס : איך ערפֿיללע
 מיינע פֿפֿליכטען . ביאן זעהע היראיבער דען העברעאישען קאָממענטאַר .

הַשָּׂרִים מִשְׁחוּ מִגֶּן : (ו) כִּי כֹה אָמַר אֱלֹהֵי אֲדָנָי לִךְ הָעֵמֶד הַמְצִפָּה
 אֲשֶׁר יִרְאֶה יָגִיד : (ז) וְרָאָה רֶכֶב צֶמֶד פְּרָשִׁים רֶכֶב חֲמוֹר רֶכֶב גָּמֶל
 וְהִקְשִׁיב קִשְׁבֵי רֶבֶק שָׁב : (ח) וַיִּקְרָא אֲרִיֶּה עַל־מְצִפָּה י אֲדָנָי אֲנֹכִי
 עֵמֶד תָּמִיד יוֹמָם וְעַל־מִשְׁמֵרֵתִי אֲנֹכִי נֹצֵב כָּל־הַלַּיְלֹת (ט) וְהִנֵּה־
 זֶה בָּא רֶכֶב אִישׁ צֶמֶד פְּרָשִׁים וַיַּעֲזֹב וַיֹּאמֶר גַּפְלָה גַּפְלָה בְּבַל וְכָל־
 פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהָ שִׁבְרָה לְאַרְצָן : (י) מִדְּשֵׁתִי וּבֶן־גִּרְנֵי אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
 מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִגִּדְתִּי לָכֶם : (יא) מִשָּׂאֵה דוֹמָה

אלי

ר ש י

מגן • מגיני עור שלוק סן ומושחין אותן בשמן כדי שיחליק את הזיין וכך נאמר
 בשאלו כי שם נגעל מגן גבורים פלט את משיחתו ולא קיבלו ונעשה מגן שאלו כחילו
 לא נמשח בשמן : (ו) לך העמד המנפה • עתיד אחד מתלמידך לקר' חגר על
 מדותי על ארץ שלוות' של צבל והוא חזקוק שעג עוגה ועמד בתוכה וחומר (חזקוק
 'צ) על משמרתו אעמוד ואנפ' לראו' מה ידבר בי חמר סב"ה לישעיה העמידהו
 לאותו מנפ' והצטייחהו מאתו שיעמוד על מנפהו ואשר ירא' בנפלתה של צבל יגיד :
 (ז) וראה רכב • ואני אראנו שם כמין רכב נמר פרשים אחד רוכב חמור
 ואחד רוכב גמל וסימן הוא לפרס ומדי • והקשיב קשב • ושם ישמע צבאותו כמין
 רוב הומויות השואות חיילות : (ח) ויקרא אריה • הוא חזקוק אריה בגימטריא
 כוונתן חזקוק להתפלל על זאת ולומר כן • על מנפה ה' • ה' אלהי על מנפס
 אנכי עומד תמיד יומם להודיעני על זאת : (ט) והנה זה בא • כשיתפלל על
 כך יראה כמין רכב אדם וגו' : נפלה נפלה צבל • ת"י נפלה ואף עתיד' למיפל צ'
 נפילות שנה אחר שנה תחילה על ידי מדי ופרס וצשנה השנייה על ידי שמים
 והיתה צבל צבי ממלכות כוהפכת סדום וכן מנינו צסדר עולם וצא צשנה השמועה
 זו של דריוש ואחריו צשנה השמועה והיתה צבל צבי ממלכות כוהפכת וגו' (לעיל
 יג) : (י) מודשתי ובן גרני • תבואת קדש שלי ערימת חטיי אשר נטווייתי
 מפי רוח הקדש להקן אהכס בדרך הישרה כאדם הדש וחורה תבואתו בגרן • אשר
 שמעתי מאתו הגדתי לכם : (יא) דומה • היא אדום וכן הוא אומר מי כנור

כדומה

מכלל יופי

תאר לצופה והת"ו תמורת ה"א למ"ד הפועל , או תהיה הת"ו נוספת בצלם זיות מן כוונת
 מונס : משחו מגן , פירוש שימשחו עליהם מלך , כי כבר מת בלשצר , והמלך הוא המגן
 לפי שהוא מגן על העם , ויש מפרשים מגן ממש ופירוש שימשחו המגן לעלממה ויכחמו אותו
 כדי להחליק אותו שלא יעברוהו כלי זיין , וכן תרגמו יונתן מריקו וכתמו זיכא : (ז) רכב
 צמד פרשים , כלומר שהיו פרשים ורכבים עליו כי יש אירכבו עליו אנשים שאינם פרשים לפיכך
 סמכו אל הפרשים : (ח) מצפה , שם ענין הצטה ונקרא המקום הגבוה מנפה לפי
 שהאדם צופה ממנו למרחוק : ה' , כן אמר הנביא בלשון קריאה : (יא) מה מליל , חסר
 הנסמך

ישעיה כ"א

אלי קרא משעיר שמר מהדמלילה שמר מהדמליל סלא : (יב) אמר
שמר אהא בקר וגם דלילה אם תבעיון בעיון שבו אתיו : (יג) משא
בערב בערב בערב תלינו ארחות דדגים : (יד) לקראת צמא התיו
מים ישיבי ארץ הימיה בלחמו קדמו גדר : (טו) כי מפני חרבות
גדרו

ד ש י

דרווח בתוך הים (יחזקאל כ"ז) : אי קורח משעיר ח' הקצ"ה חלי קורח סגזיה
או המלאך מעול מלכות שעיר • שומר מה מלילה • שומר ישראל מה תהא מן
הלילה והחשכ' הזאת : (יב) אמר שומר • הקצ"ה אהא בקר • יש לפני
להזריח לפשו' בקר נכס : וגם לילה • מחוקן לרשעים לעת קן : אם תבעיון בעיו •
אם תבקשו נקשתכס למהר הקן • שובו אתיו בתשובה : (יג) משא בערב •
על ערציו • ציער בערב תליבו • ראיתי מה עשיתם בהגלות אשור את עמי והיו
מבקשים לשבאים שלהם להוליכם דרך עליכם לפי שאתם בני דודיהם חולי תרחמו
עליהם ואתם הייתם יונאים ולנים בדרך ציער דרך העזרה שיירות • אורחות
דדגים • בני דודכן : (יד) לקראת צמא • דרך להביא מים ואתם יושבי ארץ
חיימה לא עשיתם כן הלא בלחמו קדמו גודד הביאו להם מיני מאכלים מלוחים
ונודו נפוחים מלוחי רוח וסיה אוכל ומבקש לשתות ונותן פי הגוד לתוך פיו והרות
ככנס במועיו והוא מת • ד"ח לקראת צמא התיו מים לא כן עשיתי לאביכם כשהיה
צמא גליתו לו באר מים : (טו) כי מפני חרבות • גדרו עמי : חרב נטושה
פשוט' על פני הארץ כמו (שמואל א' ל') והנס נטושים על פני כל הארץ (סס כ"ה)
וינטשו צעמק רפאים • ד"ח נטוש' כמו לטושה כל אותיות אשר מונחיהם קרובים
להיות ממקום אחד ונתחלפות זו בזו כו' בלמ"ד כענין שנאמר (נחמיה י"ג)
לעשות

מבלל יופי

הנסמך ויש אומרים מוכרת ובא על דרך הסמיכות , וכמו כן בא אל חזקיהו בחיל ככד :
(יב) אהא בקר , בא מלרע שלא כמנהג : אם תבעיון בעיו , בא שלם להודיע כי כן
המשפט בכל נקיה למ"ד • והכו' נוספת כנו' תשמרון ובא קמוץ מפני אות הגרון : בעיו •
אשר הם לגזרת פעל יבואו בקמ' גדול בהפסק ובא זה בקמ' בטרחא שנס הוא יש לו במקומות
מנהג הפסק והו' ראוי להיות אהיו בחט"ף כמו בעיו , ולהרטיב על האל"ף נקודה
שנר"י כמו אשר תאפו אפו : (יג) בערב : הבי' במקום על , כמו כן ינתן נו ,
כי אם הנהמה אשר אני רוכב בה כמו עליה : ארחות , ענינו שיירות ולפי שהשיירות
ולכות תמיד הארחות והדרכים נקראו הם עכמס על לשון הארחות : (יד) דתיו הומרת
האל"ף פ"א הפועל דה"א כי שרשו אתה ענין בוא' כתרנו' ויבא ואתא ובלע"ז ויכיר ובא בהראו'
הלמ"ד הפועל ונקדו הה"א בנר"י כי משפטה בא"א כמו בעיו אלא מפני שהוא אות הגרון
ופירושו אמר לעים יבאו לקראת הנבא והוא הנודד ממקומו מפני החרב : (טו) נטושה ,
ענין פשיטה והנחה רובה לומר שפטה בארצם , וכן וינטשו בלתי כמו ויפשוטו : [ויש מפרשים
נטושה כמו לטושה כי האותיות שהם ממונא אחת מתחלפות וכן לשכה נשכה ויונתן תרגו'
גליפא ל"ט] כב (א) כלך

דומה : מיר רופעט מאן אויס שעיר : וועכטער וואס ווירד אויס דער נאכט ?
 וועכטער ! וואס ווירד אויס דער נאכט ? — (יג) אונד דער וועכטער אנטווארטעט : עם
 קאממעט טאג , אונד אויך ווירדער נאכט ; פראגעט נור איממער , איהר קאממעט נאך
 עפערס ווידער . (יג) וויזואגונג איבער ערב : אים וואלד , אין ערב , איבער
 נאכטעט איהר , קאראוואנען (ריווענעזעלשאפטען) דער דרנים ! (יד) ברינגט דען
 דרשטיגען וואססער ענטגעגען , בעוואהנער דעם לאנדעם הימא ! קאממט דען
 פליכטיגען מיט בראך צופאר ! (טו) דען זיא פליהען פאר שווערדערן , פאר
 געשליפנען שווערדערן

ב א ו ד

דומה . דומה היא מבני ישמעאל , כמו שכתוב (ראשית כ"ה י"ד) ושמע ודומה ומשא .
 (רד"ק) . הכה לדעתו דומה היא חלק מארץ הערביים , אשר יבאו ממזרחת ישמעאל בן אברהם
 אבינו , כנודע , ועמו הסכים ראב"ע , אבל רא"י אמר על פי חכמינו ז"ל , שדומה הוא אדום ,
 וזה נראה ממלת משעיר האמורה במקרא זה , ובאמת שתי הדעות האלה אתת הנה , כי ידוע
 הוא , שארץ שעיר , אשר ישבה עמו אבי אדום , היא חלק מארץ הערב , הנקרא בלה"ע
 (אראביא פֿעטרעא , ראז שטייניגטע אראביען) , והנה כנא הכניא פה על מפת
 הערביים , אשר נפלו ביד מלכי אשור , וכאשר אמר להלן (פסיק י"ג) משא בערב וגו' .
 אלי וכו' . אמר הכניא , אלי קורא קול הנבואה , כי משעיר יבא להם המחריב ארצם , ובקרב
 תבא אליהם הרעה , וישמו אומרים בחימות העיר , ואומר , שיקומו בני אדם , מרוב פחדם ,
 ויסובבו בעיר , וישאלו לשומרים , מה מלילה ? וכפל הדבר , כדרך השואלים . (רד"ק) .
 (יב) אמר שומר . ענה להם השומר . אחא בוקר וגו' . כלומר , הבוקר יבא , אבל
 מה תועילו ? כי גם הלילה יבא אחריו , שתצטרכו לשמור עוד מפחד האויב . אם הבעיון
 בעיו . אם תשאלו שאו . שובו אהיו . לשאלו , כלומר , עיד הלילות תשאלו כזה , כי אין לכם נטח
 מן האויב . ובדברי רבותינו ז"ל (ירוש' דתעני"פ"ר) : בספרו של רבי מאיר מצאו כתוב , משא דומה ,
 משא אדום , אלי קורא משעיר , אמר רבי יוחנן , אלי קורא מפני שעיר , שומר מה מלילה ,
 אמרו לישעיה , רבינו ישעיה ! וכי מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה ? אמר להם , המתכו לי ,
 עד שאשא , כיון שש , חזר אלכם , אמרו לו , שומר מה מלילה ? אמר להם שומר העולמים ,
 לא כשאתם כנודין , אלא בקר לנדיקים , ולילה לרשעים , בוקר לישראל , ולילה לכותיים ,
 אמרו לו , אימתי ? אימת דאתן בען , הוא בעי , אם תבעיון בעיו , ואומרים לו , ומי
 מעכב ? אמר להם , תשובה , שבו אתיו . (רד"ק) . (יג) משא בערב . כמו מלכי
 הערב (מלכים א' י"ט"ו) , ממזרחות קדר , וכן ביער בערב . (ן' עזרא) . ביער בערב .
 אמר , עתה , בחרבן ערב , תלינו ביער , כי לא תמצאו אהלים ללון שם , כי חרבו אהלי
 קדר , ויוכתן תרגס במושא צרמשא , תרגס בערב כמו בערב . (רד"ק) , הלינו וגו' .
 יביתן שיירת בני דדן . (הכשדי) . וכן תרגומתי . דרנים בני דדן בן אברהם
 אבינו , אחד מבני קטורה , (ראה בראשית כ"ה ג') , והם התישבו בארץ הערב , שהיא ארץ
 הקדם , ששלחם שם אביהם (טו') . (יד) לקראת צמא וגו' . הטעם , שארצם חמה
 ויבשה , והיא נחסרת מים , והנה הכניא יכיהם , שיעשו חסד עם הארצות , להשקותם מים ,
 כאשר הוכיח מואב . (ן' עזרא) . ההיו . מלה ארמית , כמו הביאו , והוא פועל יוצא .
 הימא . אחד מבני ישמעאל (ראשית כ"ה ט"ו) , וכן (להלן פסוק ט"ז) קדר (שם י"ג) .
 בלחמו וכו' , לחמא , דאתן אכלין , זמינו למערקית ! (הכשדי) . ועל פי זה מתרגם
 אשכנזית . (טו) בו וכו' . המקרא הזה נמשך הוא אל אשר לפניו , שאמר הכניא , שיכינו
 מים ויזון לבני קדר הצורחים , כי נדחו מפני חרבות אויביהם השונות , מפני קשותיהם
 הדרוכות , ומפני העלממה החזקה , אשר כבדה עליהם , בהנפס נשדה המערכה .
 נטושה . כמו לטושה , כל אותיות , אשר מוציאים קרובים להיות ממקום : א' , מתחלפות

הרגום אשכנזי

שווערדערן , פֿאַר געשפּאַנטעם באַגען , פֿאַר העפּטיגער שלאַכט .
 (טו) פֿירוואַהר ! זאָ שפּריכט דער עוויגע צו מיר : עה' איין יאָהר פֿערפֿליסט ,
 וויא איינעם טאָגעלעהנערס יאָהר , אונד דאָהין איז קדֿר'ס גאַנצע העררליכקייט !
 (י) דיא צאָהל דער איבריגען באַגענשיצען , דער העלדען דער קינדער קדֿר'ס
 ווירד גערינגע ויין . דיס דאָאורטהייל דעס עוויגען , ישראל'ס גאַטט !
כב (א) פּראָפּעציהונג איבער גיא חזיון : וואָס איז דען אייך , דאָס איהר
 אַללע אויף דיא דעכער שטייגעט ? — (ב) געריישפּאַללע ! פֿאַלקרייכע !
 לוסטערפֿיללטע שטאַרט ! דייע ערשלאַנגע וינד ניכט פֿאַם שווערד ערשלאַגען ,
 ניכט אין דער שלאַכט געבליבען ! — (ג) דייע פֿליכטיגען פֿירשמען אַללע —
 אַד ! פֿאַן באַגענשיצען געפּאַנגען ! — דיא זיך אין דיר פֿינדען לאַססען , דיא אין
 דיא פֿערנע פֿליהען — אַללע צוואַטמען געפּאַנגען ! — (ד) דרום זאג' איך :
 ווענדעט

ב א ו ר

10 כזו , כזו' בלמ"ד , כצנין שנאמר (נחמיה י"ג) לעשות לו נכסה , כמו לשכה . (רש"י) .
 ועל פיו ז"ל תרגמתי . ומפני כבוד מלחמה . ומן קדש תקוף קרבא . (הכשדי) .
 (טז) בשני שכיר . עיין למעלה מזה (ט"ז י"ד) . (יו) ושאר וכו' . ומה שיארו
 מהם רובי קשת , שיברקו , ויהיו מתי מספר , ימעטו . יהיו הולכים ומתמעטים . (רד"ק) .
 ועל פי זה מתורגם אשכנזית .

כב (א) משא וגו' . הפרשה הזאת כוללת שתי נבואות , בראשונה נבא הנביא על הנרה
 הגדולה , אשר באה על יושבי ירושלים , בימי מנשה מלך יהודה הרשע , בעלות שרי
 הנבא אשר לשלך אשור על ארץ יהודה , וילכדו את המלך , ויוליכוהו בבלה , אסור בזיקים
 ובכבלי ברזל , כאמור בספר דברי הימים (ב' ל"ג י"א) , ובנבואה השניה כוון המלך הקדוש
 על מפלת שבא הסופר , אשר היה בחצר המלכות בירושלים , בימי חזקיהו מלך יהודה
 (ראה מלכים ב' י"ט) , ועל גדולת אליקים בן חלקיהו (שם) . גיא חזיון . ירושלים ,
 שהיא מקום הנבואה , (ז' עזרא) . וכן תרגם הכשדי : קרמא דיתנא בחילתא , דאתנבוא
 עלה נביא . והנה קרא הנביא את ירושלים בשם גיא , לפי שהיא שסובבת בהרים גבוהים ,
 כמו שכתוב בספר תהלות (קכ"ה ב') : ירושלים הרים סביב לה . מה לך וכו' . מה לכון
 בדין , ארי סלקתון כולכון לאגריא . (הכשדי) . וכן תרגמתי . ודבר הנביא בלשון יסיד
 על יושבי ירושלים , דרך קצון (קאללעקטיפע) , ורבים ככה . כי עליות וכו' . דרך בני
 העיר לעלות לגגות ולמגדלים , בעת שיבואו להם האויבים , ויכנסו בעיר בחזקה . יעלו
 לגגותם להשגב בהם , או להלחם מהם אל נפשותם , אם יוכלו , ואמר הנביא כנגד ירושלים ,
 מה לך ? והלא היית אמתול תשואות מלאה עיר הומיה , מה לך עתה , שנאספת א הנמים ,
 ועלית אל הגגות ? מפני מה היה זה , מפני עוונך . (רד"ק) . (ב) השואות . ענין
 שאון והמון , כמו (זכריהו ד' ז') תשואות חן חן , וכן תרגמתי אשכנזית . עיר הומיה .
 עיר שיש בה המון עם רב . חלליך וגו' . לא יצאו סוף לעיר , להלחם עם אויביהם , אלא
 באספו אל העיר , ומתו בתוכה ברעב , והנה אינם חללי חרב , אלא חללי רעב . (רד"ק) .
 (ג) מקשת אוסרו . כלומר רובי קשת שרדפו אחריהם , השיגו , ואסרו אותם .
 (מדברי הנ"ל) . כל גמציאך וכו' . פירוש כל הנמצאים בחוץ העיר אוסרו , וכן אשר
 מרחיק ברכו , שקצבו להמלט , אוסרו גם כן . (הנ"ל) . ועל פי זה תרגמתי בל"א .
 (ד) על כן וכו' . דברי הנביא , אומר כנגד הנחמשים שעון בני . כלומר הרפוממתי ,
 אל הנחמתי . (הנ"ל) . אמרר בבבו . אבכי במרר . (הכשדי) . אל תאיוצו וגו' .
 מענין והגושים אגים (שמות ה' י"ג) , והטעם , אל תדסקו עצמכם אלי , לדבר עמדי
 דברים

ישעיה כא כב עה

גִּדְדוּ מִפְּנֵי הַחֶרֶב נְטוּשָׁה וּמִפְּנֵי קִשָּׁה דְּרוּכָה וּמִפְּנֵי כַבֵּד מֶלֶךְ חֲמָה :
(ט) כִּי־כֹה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהֵי בְעוֹד שָׁנָה בְּשָׁנֵי שְׁכִיר וְכָל־הַכְּבוֹד
קָדַר : (י) וְשָׂאֵר מִסֵּפֶר־קִשָּׁה גְבוּרֵי בְנֵי־קָדַר יִמְעָטוּ כִּי־יִהְיֶה
אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל דֹּבֵר :

כב (א) מִשָּׂא גֵיָה חֲזִיוֹן מֵה־לֶּךָ אִפּוּיָהּ כִּי עָלִיתָ כְּלָךְ לַגְּגוֹרָה :
(ב) תִּשְׂאוֹת מְלָאָה עִיר הוֹמִיָה קָרִיָה עֲלִיָּה חֲלָלִיךָ לֹא־חֲלִלִי
חֶרֶב וְלֹא מָתִי מֶלֶךְ חֲמָה : (ג) כָּל־קִצִּינֶיךָ גִּדְדוּ־יַחַד מִקִּשָּׁת אִפְרוֹ
כָּל־נִמְצָאֶיךָ אִפְרוֹ יַחַד מִרְחוֹק בְּרָחוּ : (ד) עַל־כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי

אמר

ד ש י

לעשות לו נשכה כמו לשכה : (ט) כשני שכיר • חקדק זה לגמול' המועד כשכיר
הנשכר לשני' שמדקדק במועד השלוש שנתו : (י) ושאר • שארית : קשת ניצורי
בני קדר • בעלי רוצי קשת שהם כאזניהם שנא' צו (רחשית כ"ח) ויהי רוצה קשת :
כב (א) גיא חזיון • היא ירושלם גיא שנתנבאו עלי' רוצ כבוחה : כי
עלית כולך לגגות • כשנא עליהם היל עולים על גגותיהם לראות החיל
ולהלח' ורבותינו פירשו על כהנים שעלו על גגו של היכל ומפתחות העזר' בידם
כדאיתא ביוסקת תענית • ומדרש אגדה אומר שהיה גסי הרוח באיכה רבתי :
(ב) תשואות מליאה • עיר שהיתה מליאה תשואות קול רוצ אדם הומיה ועלית
עכשוו מהלך מתחבלת חלליך לא חללי חרב • טובי' היו חילו חללי חרב היו מעכשו
שהם חללי רעב : (ג) כל קציניך גדרו יחד • נדקיהו ושריו שינאו לברוח לילה :
מקשת אוסרו • אשר מחינות המורים חלים בקשת היו נאשרים להסגר בתוך
העיר וכל הנמלאים צו אוסרו יחד בזיקי' ורובן מרחוק ברחו קודם לכן : (ד) שעו
מני

מכלל יופי

כב (א) כלך , נקמץ ונמקנת ספרים הוא נכר' : (ב) הופיה , בא בלשון נקנה
שלם ובסוד' ק , ויש אומרים כי היו' ד ליחס כיו"ד תחתיה : עליוה , נדג' ש
ענין השמחה והגילה ופירוט אחר בשרשו : [ונשרש עלו פירש ר' יונה קריה עליה
מענין רעדה כי אומרים בערבי על' אלמ"ת והיא רעדה שאותה המשקיף על
הגגות ואותה החולה נס כן בעבור חלישת גידיו , כמו אמרנו בע תנוע אהן כשכור ואפשר כי
אותה הרעדה היא כדרך השחוק שיארע לקנת המתי' בעת המות וזהו פי , קריה עליה כמו אמר
קלליך לא חללי חרב ל"ע] : (ד) אמרר , פירוט אמרר נפשי , והוא עומד או יושב ,
ופירוטו השומעים : (ה) מקרקר קיר , מפועל הדג"ש ובא כפול הפ"א והלמ"ד והי' משפטו
מקרקר ככ"י אלא שהתנועות משתנות וענינו הכיפת הקיר ואמר קיר לתוספת ביאור כי די
היה לו במקרקר כמו לנבוא נבא ותשרש ארטיה ויקסמו קסמים : (ז) שוח שחו , יש
מפרשים כלסמו וכן ופה ישית בגאון גליך , ואין צורך להוסיף מענינו כי פירוטו שחו הולקמה

כמו

א י א